

UNIUNEA EUROPEANĂ

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI ȘI
CERCETĂRII
ȘTIINȚIFICE

OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

Investește în oameni !

FONDUL SOCIAL EUROPEAN

Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013

Axa prioritară nr.1 „Educația și formarea profesională în sprijinul creșterii economice și dezvoltării societății bazate pe cunoaștere”

Domeniul major de intervenție 1.5 “Programe doctorale și post-doctorale în sprijinul cercetării”

Titlul proiectului: **“Cultura română și modele culturale europene: cercetare, sincronizare, durabilitate”**

Beneficiar: **Academia Română**

Numărul de identificare al contractului: POSDRU/159/1.5/S/136077

Raport științific de cercetare doctorală

Tutore îndrumător:

Prof. Univ. Dr. Gabriela PANĂ-DINDELEGAN

Doctorand:

Roxana-Florentina FLUERA:U

București, 2015

UNIUNEA EUROPEANĂ

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI ȘI
CERCETĂRII
ȘTIINȚIFICE

OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

Povestirea în conversație cu aplicare la discursul literar

Tutore îndrumător:

Prof. Univ. Dr. Gabriela PANĂ-DINDELEGAN

Doctorand:

Roxana-Florentina FLUERA:U

Această lucrare a fost realizată în cadrul proiectului “Cultura română și modele culturale europene: cercetare, sincronizare, durabilitate”, cofinanțat de Uniunea Europeană și Guvernul României din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, contractul de finanțare nr. POSDRU/159/1.5/S/136077.

București, 2015

CUPRINS

INTRODUCERE.....	3
CAPITOLUL 1. CONVERSAȚIA. REPERE TEORETICE.....	5
1.1 OBSERVAȚII PRELIMINARE	5
1.2 MODELUL ETNOMETODOLOGIC.....	7
CAPITOLUL AL 2-LEA. POVESTIREA CA ACTIVITATE CONVERSATIONALĂ.....	9
2.1 ASPECTE GENERALE	9
2.2 TRĂSĂTURI ALE POVESTIRII CA ACTIVITATE CONVERSAȚIONALĂ	10
2.3 SECVENȚELE COMPONENTE ALE POVESTIRII PROPRIU-ZISE – MODELUL NARATIV ELABORAT DE WILLIAM LABOV ȘI JOSHUA WALETZKY	12
2.4 NARAȚIUNI COMPACTE - NARAȚIUNI SEGMENTATE	14
2.5 FUNCȚII ALE POVESTIRII ÎN CONVERSAȚIE	14
2.6 GENURILE NARATIVE	15
CAPITOLUL AL 3-LEA. POVESTIREA ÎN CONVERȘIE ÎN TEXTUL LITERAR.....	28
3.1 ASPECTE GENERALE	28
3.2 NARAȚIUNEA CA TIP DE POVESTIRE ÎN TEXTUL LITERAR	30
3.2.1 <i>Tipologia narativă- ilustrare: Nicolae Filimon, Ciocoi vechi și noi</i>	30
A) <i>Narațiunea</i>	30
B) <i>Relatarea</i>	31
C) <i>Exemplificarea</i>	32
D) <i>Anecdota</i>	33
3.2.2 <i>Relatarea ca tip de povestire în romanul lui Mihail Sadoveanu - Noaptea de Sânziene</i>	34
3.2.3 <i>Narațiunea și exemplificarea ca genuri narative în romanul lui George Călinescu - Scrinul negru</i>	39
3.2.3.1. <i>Narațiunea</i>	40
3.2.3.2 <i>Exemplificarea în textul literar</i>	42
CAPITOLUL AL 4-LEA. ACTE VERBALE DIN CLASA EXPRESIVELOR CONOTATE POZITIV :I ENUNȚURI METACOMUNICATIVE ÎN TEXTUL LITERAR.....	45
4.1 COMPLIMENTUL ȘI AUTOLAUDA ÎN „CIOCII VECHI ȘI NOI”	45
A) <i>Complimentul</i>	47
B) <i>Autolauda</i>	49
4.2 MIJLOACE DE REALIZARE A ENUNȚURILOR METACOMUNICATIVE ÎN ROMANELE „DIMINEAȚĂ PIERDUTĂ” ȘI „NOPTILE DE SÂNZIENE”	52
CONCLUZII.....	56
BIBLIOGRAFIE.....	60

Rezumat

Lucrarea are ca obiect comunicarea prin literatură, abordată din perspectiva analizei discursului. Printre obiectivele cercetării se numără identificarea elementelor de specificitate a povestirii în conversație în textul literar în raport cu povestirea din conversația reală și a funcțiilor proprii povestirii în conversațiile din textul literar; interesează, de asemenea, poziția în textul literar a diverselor componente și fenomene specifice conversației (suprapuneri, întreruperi, corectări) și regulile accesului la cuvânt (cum funcționează principiul organizării preferențiale a conversației). O atenție specială va fi acordată mărcilor discursive ale distincției între receptorul replicilor și cititor, precum și strategiilor și procedeelelor la care recurge autorul pentru implicarea cititorului în lumea operei.

Rezultatele lucrării vor fi utile specialiștilor, cercetătorilor în domenii precum pragmatică, analiza discursului, stilistică. Interpretarea textului literar din punct de vedere pragmatic poate reprezenta o cale de acces spre lumea creată de autor, spre înțelegerea esenței personajelor și spre relevarea intențiilor naratorului. Materialul oferit de textul literar poate fi folosit și în alte cercetări de pragmatică, la momentul actual, materialul pus la dispoziție de conversațiile curente fiind mai frecvent utilizat.

Corpusul selectat pentru prezentul proiect cuprinde romane ale unor autori precum: Nicolae Filimon (*Ciocoii vechi și noi*), Mihail Sadoveanu (*Noaptea de Sânziene*), George Călinescu (*Scrinul negru*), Gabriela Adameșteanu (*Dimineață pierdută*). Selecția scriitorilor a pornit de la premisa că frecvența de actualizare a anumitor tipuri de povestiri poate varia în funcție de preferințele autorului, de epocă sau de orientarea literară.

Cadrul teoretic este reprezentat de modelul etnometodologic de analiză a conversației și de pragmatica interacționistă, cu orientare specială asupra discursului literar (modelul narativ al lui William Labov și Joshua Waletzky). Se are în vedere clasificarea genurilor narrative propusă de Suzanne Eggins și Diana Slade.

În lucrare vor fi semnalate trăsăturile formale ale povestirii în conversația reală în raport cu cea literară. Primul capitol, *Conversația. Repere teoretice*, propune o trecere în revistă a diverselor tipuri de interacțiuni, a trăsăturilor specifice conversației și a componentelor structurale ale acesteia, precum și prezentarea modelului etnometodologic de analiză a conversației, model ce va servi ca punct de plecare în analiza conversațiilor din textele literare.

Capitolul al II-lea, *Povestirea ca activitate conversațională*, vizează relevarea trăsăturilor povestirii dintr-o conversație, distingerea între narațiuni compacte și narațiuni segmentate, precizarea secvențelor componente ale povestirii propriu-zise și identificarea funcțiilor povestirii în conversație.

Capitolul al III-lea, *Povestirea în conversație în textul literar*, este dedicat analizei povestirii în conversație în romanele menționate.

Capitolul al IV-lea, *Acte verbale din clasa expresivelor conotate pozitiv și enunțuri metacomunicative în textul literar*, are ca obiect analiza unor aspecte specifice ale funcționării complimentului și autolaudei, ca acte verbale din clasa expresivelor conotate pozitiv, într-un text literar, romanul lui Nicolae Filimon „*Ciocoii vechi și noi*”, și enunțurile metacomunicative. Scopul acestui capitol este de a evidenția rolul celor două subclase de acte verbale în definirea tipologică a personajelor și a sistemului de relații dintre acestea și rolul enunțurilor metacomunicative în discursul scris.

Capitolul al V-lea este consacrat concluziilor cercetării întreprinse, în această parte propunându-ne să urmărim relația dintre povestirea în conversația textului literar și povestirea din conversația reală, specificul fiecărei forme discursive. Prezentăm în continuare câteva dintre constatările pe care le-am făcut în stadiul actual al cercetării.

Povestirea, ca activitate conversațională, apare frecvent în procesul natural de socializare. Întâlnită atât în conversațiile uzuale, cât și în textul literar, în dialogul dintre personaje, povestirea prezintă caracteristicile unei faze conversaționale, fiind o „combinație de schimburi aflate în raporturi de subordonare (față de un schimb de bază) sau de coordonare” (Ionescu-Ruxăndoiu, 1991:26).

Dacă în conversația curentă, forma pe care o îmbracă povestirea este aceea a „unei succesiuni de mișcări conversaționale de tipul Ofertă, Cerere de reformulare, Reformulare, Satisfacere, care alternează în diverse moduri” (Ionescu-Ruxăndoiu, 1991:39), în textul literar, autorul pare să-și cunoască bine personajele astfel că, povestirea, pe care unul dintre participanți dorește să o ofere, este acceptată de interlocutori fără obiecții. Dat fiind faptul că textul literar este creat și controlat de scriitor, se observă un grad mai mare de coeziune și coerență a povestirii inserate în dialogul personajelor decât a povestirii apărută în conversația obișnuită. Spontaneitatea, care caracterizează povestirile din conversațiile curente, este mimată în povestirea din textul literar.

Caracterul interacțional al povestirii poate fi observat în ambele situații, aceasta fiind bazată pe colaborarea între emițător și receptor pentru asumarea celor două roluri. Schimbările de spijinire, de Amplificare și Motivare, sau de Dezarmare a povestitorului, apărute la nivelul schimburilor preliminare (prefața povestirii), precum și procedurile conversaționale la care apelează emițătorul, elementele de declanșare a intervenției celuilalt, formulele de glosare a enunțurilor, formulele de flatare a interlocutorului sau modalitățile de marcarea pauzelor în narațiune pun în lumină atitudinea conversațională a participanților. În cazul povestirii din conversația curentă, emițătorul poate avea tendința de a-și comprima relatarea, spre deosebire de povestirea în conversație în textul literar unde tendința emițătorului este de a oferi cât mai multe detalii.

Sucesiunea temporală a evenimentelor este importantă pentru povestirea din ambele situații, narațiunea fiind o „metodă de recapitulare a experienței trecute prin potrivirea succesiunii verbale a propozițiilor la succesiunea evenimentelor care s-au petrecut efectiv” (Labov, Waletzky, 1981:272).

Povestirea poate avea dimensiuni variabile, atât în conversațiile curente, cât și în textul literar, apărând tipuri diverse de povestiri: „de la foarte scurte la unele foarte lungi, de la structuri bine organizate la tipuri succesive simple” (Labov, Waletzky, 1981:271). Cele două tipuri de narațiuni, compacte sau segmentate, se înregistrează în conversația curentă, dar și în textul literar, observându-se o distribuție mai rigidă a rolurilor de emițător și de receptor în textul literar.

Povestirea emițătorului din textul literar pare mai bine structurată, ca urmare a unui „proces de pregătire și preselecție” (Pratt, 1977:125) din partea scriitorului, astfel că, intervențiile receptorilor sunt, din punct de vedere numeric, mai reduse decât în conversațiile curente. Inserarea replicilor în vorbire directă ale eroilor acțiunii, inserarea pasajelor de reflecție în povestiri ale unor experiențe personale, evaluarea evenimentelor pe care le aduc în atenția receptorilor sunt câteva dintre strategiile la care recurg atât emițătorii povestirilor din textul literar, cât și cei ai povestirilor din conversațiile obișnuite.

În conversațiile obișnuite și în roman, structura povestirilor diferă în funcție de scopul urmărit. Structura narativă și structura evaluativă se disting în structura schimbului verbal principal al povestirii.

Situațiile de declanșare a povestirilor, atât în roman, cât și în conversațiile curente, sunt diversificate. Povestirile pot fi personale, având caracter memorialistic, sau vizează transmiterea unei informații utile receptorilor. Funcția de transmitere a unei informații și funcția de evaluare sunt cele două funcții specifice povestirilor care au în centru experiențe personale. În textul literar, orientarea, atât a receptorilor, cât și a cititorului, este esențială pentru descifrarea intențiilor scriitorului.

Comentariul emițătorului povestirii evidențiază punctul de vedere al acestuia, comentariile personajului principal sau ale martorilor acțiunii, intensificatorii sau comparatorii, care raportează acțiunea relatată la alte acțiuni posibile, reprezintă mijloace de realizare a funcției de evaluare.

Povestirile sunt utile pentru orientarea nou-venitului, dar și pentru orientarea cititorului, receptor lipsit de replică. Evaluarea dirijează receptarea povestirii de către interlocutori și de către cititor, dar și „înțelegerea esenței personajelor care își asumă funcția de a nara” (Ionescu-Ruxăndoiu, 1991:77). Comentariile auditorului pot lipsi, tăcerea celor înscrisi ca receptori sau

intrarea în scenă a unui alt personaj, care determină îndreptarea atenției ascultătorilor povestirii spre altceva, fiind semnalate de către autor în pasajele de relatare.

Genurile narrative, „varietăți funcționale diferite ale textelor de povestire” (Eggins, Slade, 1997: 238), indică scopurile diferite ale povestirilor oferite de către emițător sau elicitate de către unul dintre participanți. Actualizarea mai frecventă, în textul literar, a relatărilor și narațiunilor poate scoate în evidență „natura comunității care constituie lumea ficțională” a operei autorului (Ionescu-Ruxăndoiu, 1991:77).

Structura asemănătoare a narațiunilor spontane și a celor literare indică existența tiparelor structurale comune celor două situații de comunicare. Modalitățile de realizare lingvistică diferite și diferențele legate de secvențele componente separă povestirile din conversația obișnuită de cele din conversația din textul literar. Lipsa spontaneității, repartizarea rigidă a rolurilor de emițător și de receptor, formularea controlată a enunțurilor, în raport cu intențiile autorului sunt trăsături care derivă din condiția de text scris a textului literar. Tendința spre acumularea de detalii, spre elaborare, prezența componentei fantastice, accentuarea componentei de orientare și de evaluare disting povestirile în conversație din textul literar de cele din conversațiile uzuale.

Bibliografie:

Eggins, Suzanne, Diana Slade, 1997: *Analysing Casual Conversation*, London, Cassell.

Ionescu- Ruxăndoiu, Liliana, 1991: *Narațiune și dialog în proza românească*, București, Editura Academiei Române.

Labov, William, Joshua Waletzky, 1981: „Analiza narativă: Versiuni orale ale experienței personale”, în *Poetica americană*, editor Mircea Borcilă, Cluj- Napoca, Editura Dacia, p. 261-304.

Pratt, Mary Louise, 1977: *Toward a speech act theory of literary discourse*, Bloomington, Indiana University Press.

